

KADININ İKTİSADİ FAALİYETİ VE MÜSLÜMAN ÜLKELERDE DOĞURGANLIĞIN AZALMASI İHTİMALİ

Sholeh MAANI(*)

Çev. : Doç. Dr. Nihat FALAY

Başlıca müslüman ülkelerde doğum oranları, azalma eğilimine ilişkin önemli belirtiler olmaksızın, genel olarak yüksek düzeyde kalmıştır. Bu durum, son 20 yılda, azalan doğum oranları tecrübesine sahip olan diğer birkaç az-gelişmiş ülkelere (Güney Kore, Taiwan, Singapur ve Şili gibi belirgin örnekler) kıyasla bir zıtlık gösterir.

Bu makale, bugün müslüman ülkelerde süregelen yüksek doğurganlık oranının kaynaklarını gözden geçirmek için zaman tahsisi teorisini ve bu ülkelerin doğum oranlarında bir düşme ihtimalini ele almaktadır. Burada, müslüman dünyasında bugün yüksek doğurganlık oranlarına katkıda bulunan temel olarak iki grup faktör bulunduğu ileri sürülmektedir: Birincisi, diğer az-gelişmiş ülkelerde de ortak olan ve çocukların maliyetini azaltmaya yönelik bulunan sosyo-ekonomik şartlardır. İkincisi, dinsel ve kültürel faktörlerdir, ki bunlar kadınların işgücü piyasasını ve bu nedenle kadının zamanının fırsat maliyetini etkiler. Zaman dağılım teorisi burada, düşük kadımsal iktisadî faaliyet ve yüksek doğurganlık oranları açısından gözden geçirilmiştir. Burada, müslüman ülkelerde yaygın olan katı cinsel rollerin ışığı altında, özel değişiklikler yapıldığı takdirde hane halkı modelinin geçerli olacağı düşünülmektedir.

Zaman tahsisi teorisinde son zamanlarda görülen gelişmeler, bu teorisinin az-gelişmiş ülkelere uygulamasına ilişkin çalışmaları önemli şekilde yaygımlaştırmıştır. Bu gelişmeler, hane halkı üyelerinin, arzulanan çocuk sayısına ve iktisadî faaliyetlerine ilişkin kararları ile karşılıklı bağımlılığı içerir (Becker, 1973, Willis, 1983; DeTray, 1973; Nerlove, 1974; Deneysel çalışmalar: Gregory, et. al., 1972; Waite and Stolzenberg, 1976; Cain, 1976). Bu nedendir ki, genellikle kadınların iktisadî faaliyetinin, vazgeçilen gelir nedeniyle, doğurganlık arzusunu azalttığı kabul edilmektedir. Doğurganlık da yine kadınların iktisadî

(*) Yazar; Los Angeles, Economics at Occidental College'de asistan-profesördür.

faaliyette bulunma isteğini, zaman sınırlaması nedeniyle, azaltır ve onun ev içi nisbî verimliliğini yükseltir. Hane halkı modelinin az gelişmiş ülkelere uygulanması, ilâveten, bu ülkelerde ortaya çıkan sosyo-ekonomik şartların etkisini arttırır, ki bu da çocuğun tahmin edilen maliyetini azaltır (Schultz, 1974; Hashimoto, 1974; Anker 1978). Bu faktörler de, kırsal yaşam, çocuk işgücünün kullanımı, düşük eğitim ve sağlık imkânları ve kamu yaşlılık sigortasının olmayışdır. Bunlar da, çocukların hane halkı gelirin katkıda bulunması sonucuna yöneltir, ve/veya onların maliyetini azaltır. İlâveten, işaret edildiği gibi, çocuk ölümlerinin yüksekliği, cehalet ve aile-plânlaması bilgisinin eksikliği gibi diğer ekonomi-dışı faktörler, az gelişmiş ülkelerdeki yüksek doğurganlık oranlarını açıklar.

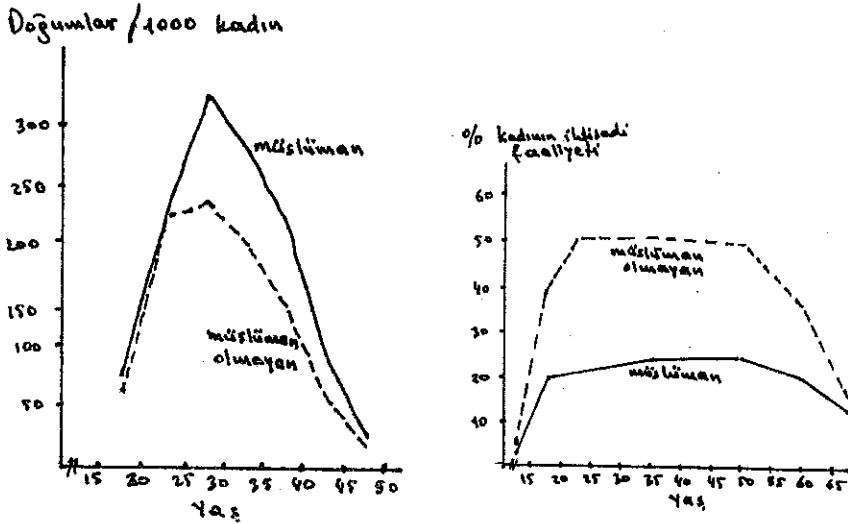
Kültürel faktörlerin de, her ne kadar kalitatif yapıda iseler de, kadınların özellikle işgücü piyasasında önemli iktisadî uzantıları vardır. İslâm kültürü kadınların anne ve evde üretim yapan kişi olarak rolüne ağırlık verir. Daha da ileri giderek, ahlâkî kurallara göre, kadınların iktisadî faaliyetini sınırlar, buna göre kadınların konuşma dahil olmak üzere, akraba olmayan erkeklerle herhangi bir ilişkiye geçmesini yasaklar (tabii bu ayırım, müslüman ülkelerden birinden diğerine değişir). Bu şartlar da kadının işgücü piyasasını hem talep hem de arz yönünden etkiler. Kadın işgücüne talep genellikle azdır ve iktisadî faaliyete ilişkin negatif gayrinakdî kazançlarda olduğu gibi, genellikle istihdam ve ücret farklılığı ile birlikte görülür. Yakında, Suudi Arabistan'da kadınların büro ve sekreterlik görevlerinde istihdamına karşı olan hükümet düzenlemesinin yeniden sıkılaştırılması (1979 yaz'mda) kadınların işgücü piyasasında talebine ilişkin aksaklığa bir örnek teşkil eder. Yukarıda belirtilen şartlar aracılığıyla, negatif gayrinakdî kazançlarda olduğu gibi, kadın işgücünün arz yönü de olumsuz şekilde etkilenir. Bu şartlar kadınlar için düşük bir iktisadî faaliyet oranı ve katı şekilde cinsiyet esasına dayalı olan bir işbölümü sonucunu vermiştir. Gerçekten, müslüman kadının iktisadî faaliyet oranları bütün dünyada en düşük olanıdır. Bu durum, az gelişmiş ülkelerde erkeğin iktisadî faaliyet oranlarının genellikle yüksek olmasıyla çelişir. Şekil 1-4, 18 müslüman ülkede ve 42 diğer az gelişmiş ülkede yaşam boyunca doğurganlık ve kadının iktisadî faaliyetini gösterir. Şekil 1'de, bütün müslüman ülkeler (bir grup olarak), müslüman-olmayan ülkelerle kıyaslandı. Şekil 2'de, müslüman olmayan ülkeler kıtalara göre belirtildi.

Şekil 3 ve 4, Afrika ve Asya'da müslüman ve müslüman olmayan ülkeleri ayrı ayrı gösterir. Tablo 1, bu çalışmada ele alınan 60 ülke için doğum oranları, kadın ve erkek iktisadî faaliyet ve kişi başına

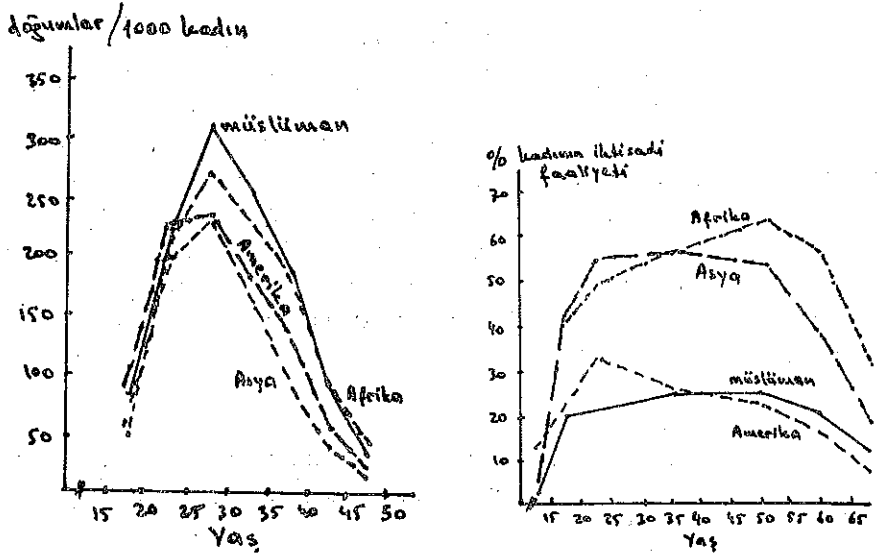
gelir (PCI) verilerini gösterir. Şekil 5-8, kişi başına gelirleri dört grup için ele alarak, seçilmiş müslüman ve müslüman olmayan ülkelerde doğurganlığı ve kadının iktisadî faaliyetini gösterir.

Teorik olarak ele alınrsa, cinsiyete dayalı ayırım ve işbölümünün, hane halkı modeli açısından iki önemli sonucu vardır: Birincisi, kadınların iktisadî faaliyeti yaygın değil iken, onların zamanlarına izafe edilen nakdî değer ekseriya önemsiz gibi algılanmakta ve onların çocuk bakımı için harcadıkları zamanın fırsat maliyeti genellikle sadece ev içi faaliyetlerine göre belirlenmektedir (Gronau, 1977). İkincisi, çocuk bakımı sadece kadınlara ilişkin bir sorumluluk olarak telâkki edilmektedir — erkek için sosyal olarak tamamen hoş görülmeyen bir görevdir. Hane halkı modeline göre bu durumun etkisi şudur; çocukların sayısı (özellikle erkek çocuklar), işe ilişkin zaman sınırının içine girmeksizin babanın faydasını arttırır.

Şekil 1 — Yaş itibariyle doğurganlık ve kadının iktisadî faaliyeti: müslüman ve müslüman-olmayan az gelişmiş ülkeler

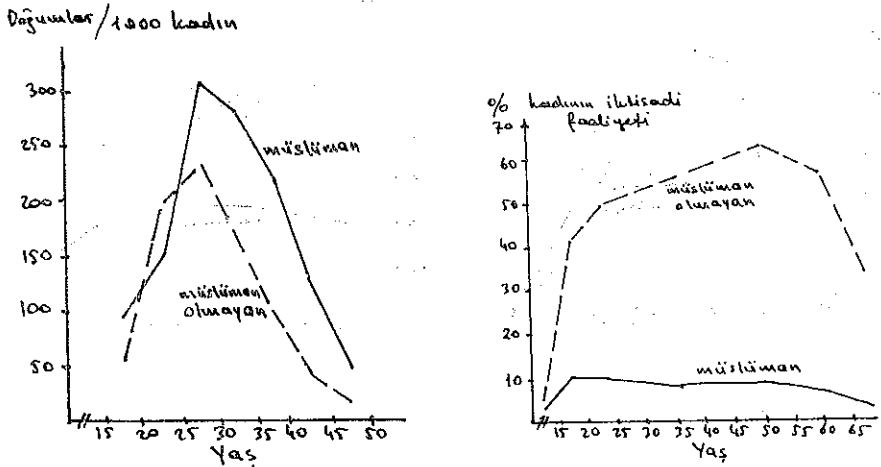

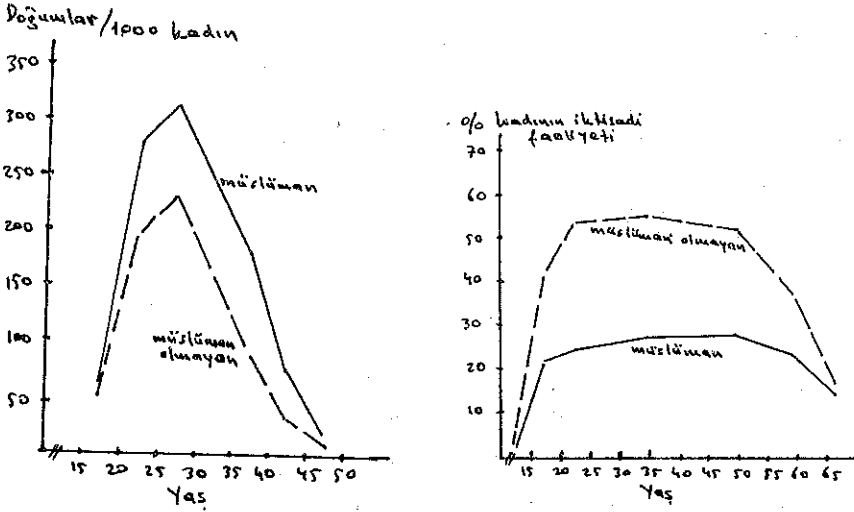
Şekil 2 — Yaş itibariyle doğurganlık ve kadının iktisadî faaliyeti: kıtalar itibariyle müslüman-olmayan ülkeler

Şekil 1-4'deki fiilî veriler için bakınız EK-A.

Şekil 3 — Yaş itibariyle doğurganlık ve kadının iktisadî faaliyeti: müslüman ve müslüman olmayan Afrika ülkeleri

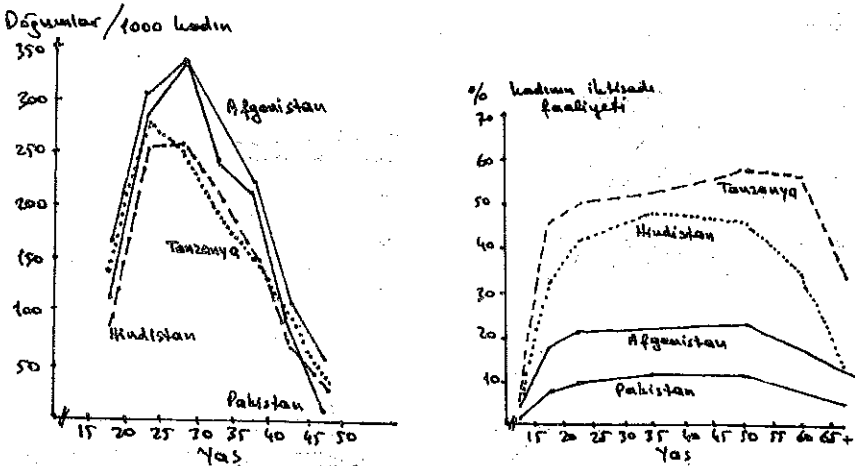

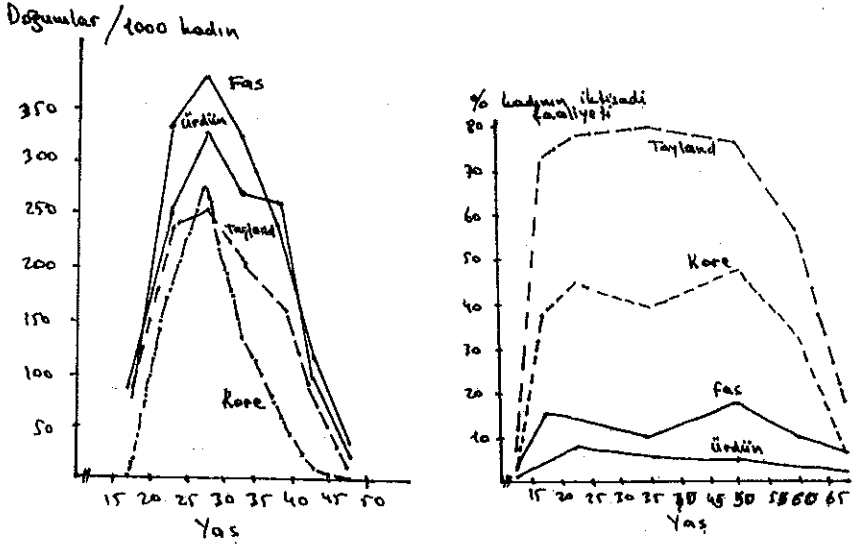
Şekil 5-8 Seçilmiş müslüman ve müslüman-olmayan ülkelerde doğurganlık ve kadının iktisadî faaliyeti

(Kişi başına gelir düzeyine göre)

Şekil 5 — Kişi başına gelir 140-170 dolar (1975)

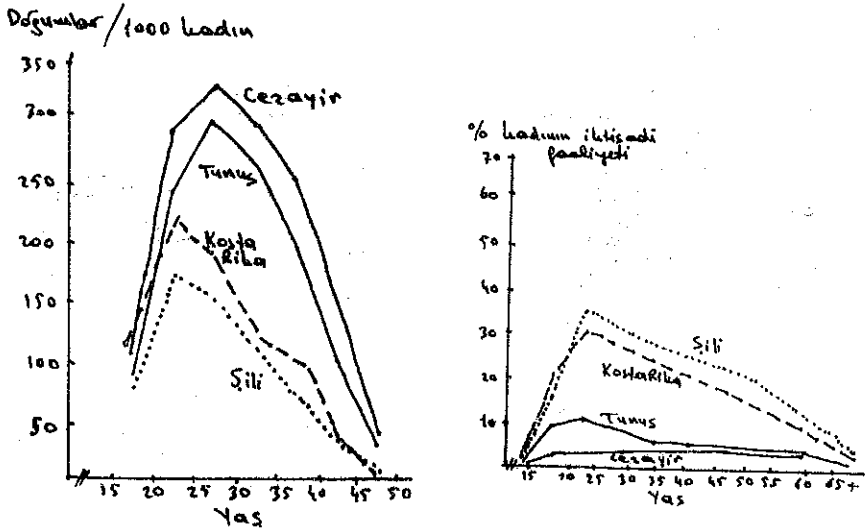

Şekil 6 — Kişi başına gelir 350-560 dolar (1975)

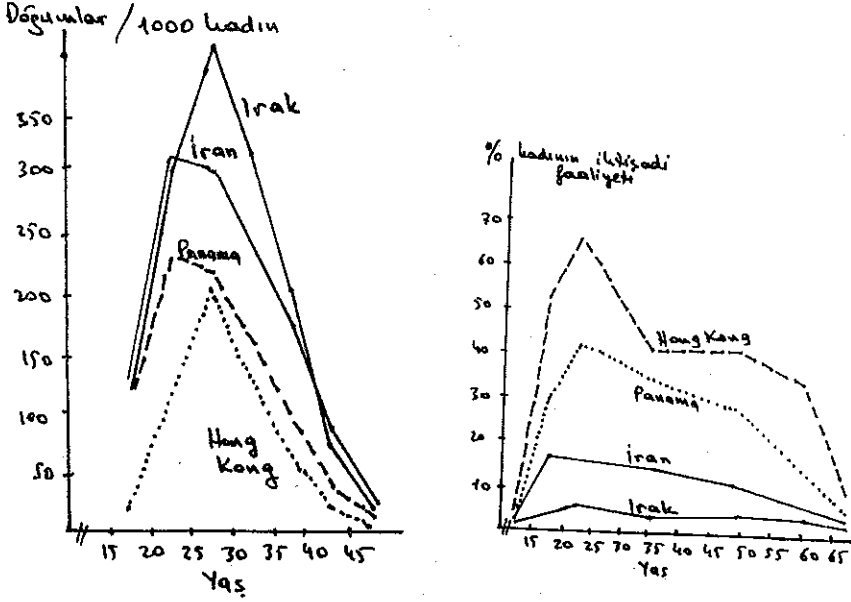

Şekil 5-8'deki fiili veriler için bakınız EK-B

Şekil 7 — Kişi başına gelir 870-990 dolar (1975)

Şekil 8 — Kişi başına gelir 1.250-1.760 dolar (1975)

TABLO 1 — KITALAR İTİBARIYLA MÜSLÜMAN VE MÜSLÜMAN OLMAYAN ÜLKELERDE DOĞURGANLIK, İKTİSADİ FAALİYET VE KİŞİ BAŞINA GELİR

Ülkeler	25 — 44 YAŞLARI			BÜTÜN YAŞLAR			Kişi başına gelir (ABD doları) 1975
	Doğumlar/ 1000 kadın	İktisaden aktif kadınlar % — 1975	İktisaden aktif erkekler % — 1975	Toplam doğurganlık/ kadınlar % — 1975	İktisaden aktif kadınlar % — 1975	İktisaden aktif erkekler	
AFRİKA							
a) Müslüman							
Cezayir	260 +	3.3	95.2	7.17 +	1.9	43.4	870
Mısır	195 a	6.8	91.8	5.24 a	4.3	51.3	260
Fas	275 a	12.1	92.6	7.40 a	7.9	44.4	470
Sudan	221 c	10.9	96.9	6.81 a	6.8	55.3	270
Tunus	219	6.7	93.3	5.94	4.0	44.0	730
Ağırhksız ortal.	234	7.9	93.9	6.51	5.0	47.8	

b) Müslüman olmayan

* Botswana	215 +	79.4	92.0	6.15 +	46.2	49.4	v. y.
Burundi	227 +	75.0	96.3	6.06 +	43.4	55.8	110
Gana	207 +	60.1	89.0	5.93 +	31.0	44.3	590
Kenya	270 a	45.6	97.3	7.67 a	26.1	52.3	220
Mauritus	116	24.3	96.0	3.19	14.0	52.5	v. y.
* Nijerya	201 a	55.7	92.7	5.79 a	31.0	47.4	340
* S. Leone	200 a	46.9	94.2	6.38 a	26.5	51.0	200
* Swazilan	207 b	78.9	94.5	6.03 b	42.3	51.7	v. y.
Tanzanya	191 a	51.4	97.8	5.64 a	30.3	54.3	170
Uganda	223 b	47.2	98.3	6.67 b	28.3	56.1	230
* Zambiya	226 a	42.5	97.1	6.95 a	24.2	51.3	420
Ağırlıksız ortal.	207	55.2	95.0	6.04	31.2	47.3	

ASYA

a) Müslüman

* Afganistan	254 a	21.2	94.9	7.46 a	12.8	54.7	150
Bengladeş	213	20.4	94.5	6.34	12.1	55.3	90
Endonezya	173	35.0	92.1	4.97	20.8	48.6	220
İran	218	13.9	93.0	6.26	7.8	48.5	1.660
Irak	258 b	3.9	94.2	7.17 b	2.2	47.4	1.250
Ürdün	239 a	6.2	92.5	6.61 a	3.0	44.4	460
Kuveyt	224 +	12.7	96.3	6.24 +	5.1	47.9	15.190
Lübnan	201 +	19.6	88.7	5.36 +	9.6	42.1	1.070
Malezya	170	41.2	94.3	4.59	21.5	45.9	760
Pakistan	246	10.9	92.8	6.77	5.7	48.6	160
S. Arabis.	v. y.	4.7	93.9	v. y.	2.6	50.1	4.010
Türkiye	200	54.1	94.3	5.58	32.1	53.2	900
Ağırlıksız ortal.	218	20.3	93.4	6.12	11.3	48.9	

b) Müslüman olmayan

Çin	v. y.	61.6	93.4	v. y.	36.2	57.1	380
Kıbrıs	79	45.9	94.7	2.10	29.4	56.8	v. y.
Hongkong	106	49.1	95.6	2.75	30.9	57.2	1.760
Hindistan	190 +	46.1	93.5	5.34 +	26.2	51.3	140
İsrail	138	36.6	93.3	3.68	21.6	50.6	3.790
Kore Cum.	126	40.2	90.3	3.21	24.2	48.8	560
Nepal	224	61.7	97.4	6.37	38.5	58.1	110

Filipinler	212 b	43.8	92.8	5.82 b	23.3	47.1	380
Singapur	81	33.1	95.7	2.10	20.6	54.5	2.450
Tayland	187	77.5	93.7	5.17	42.6	48.6	350
Taiwan	107	v. y.	v. y.	2.86	v. y.	v. y.	930
Ağırlıksız ortal.	145	49.5	94.5	3.94	29.3	53.0	

AMERİKA

Arjantin	112 +	35.5	94.2	3.13 +	19.8	57.3	1.550
* Bolivya	210	25.0	95.6	5.85	13.4	52.7	360
Brezilya	157	25.1	93.0	4.33	13.6	49.5	1.030
Kolombiya	154	30.0	92.5	4.44	14.6	44.6	580
Kosta Rika	120	25.6	95.6	3.74	12.6	51.5	960
Küba	131 +	25.2	91.0	3.80 +	12.0	47.4	800
Şili	104	29.3	92.0	3.00	14.7	49.3	990
Ekvator	200 a	24.6	96.6	5.54 a	12.8	50.2	590
El Salva.	225 +	24.0	95.6	6.34 +	11.9	49.7	460
Guadelup	172 +	50.9	90.0	4.61 +	25.0	43.5	v. y.
Guatemala	202 a	14.9	94.7	5.81 a	8.4	52.1	570
Guatemala	202 a	14.9	94.7	5.81 a	8.4	52.1	570
Guadelup	172 +	50.9	90.0	4.61 +	25.0	43.5	v. y.
Guatemala	202 a	14.9	94.7	5.81 a	8.4	52.1	570
Haiti	186 a	74.0	95.5	5.14 a	46.2	55.0	190
Jamaika	179 +	62.0	93.5	5.30 +	25.2	44.2	1.110
Meksika	233 +	20.1	94.8	6.54 +	10.7	46.8	1.050
Panama	149	36.4	94.7	4.36	17.8	49.1	1.290
* Paraguay	225 +	29.0	95.6	6.30 +	14.3	49.6	580
Peru	232 +	25.1	92.3	6.46 +	12.8	45.3	760
Porto Riko	99 a	36.5	86.9	2.89 a	16.8	44.7	2.500
T. Tabao	109	42.0	94.0	3.12	21.2	49.0	2.000
Uruguay	95 a	41.5	95.3	2.68 a	21.8	55.5	1.300
Venezuela	177 a	29.3	91.7	5.04 a	13.4	45.1	2.280
Ağırlıksız ortal.	165	39.6	93.5	4.69	17.1	49.0	

(1) 1975-1976 için doğurganlık istatistikleri gösterilmedi, aşağıdaki semboller önemli yılları gösterir:

a, 1973-1974; +, 1970-1972; b, 1965-1969; c, 1959

(2) Toplam doğurganlık oranının tanımı için 2. dipnotuna bakınız.

(*) Doğurganlık sütunları birden fazla veri kaynağının ortalamasını temsil eder.

(v.y.) veri yetersizliği

KAYNAKLAR :

1. ve 4. sütunlar için, Bureau of Census: A Compilation of Age — Specific Fertility for Developing Countries, Washington, D.C., 1979
- 2, 3, 5 ve 6. sütunlar için, International Labor Office. Yearbook of Labor Statistics, 1978
7. sütun için World Bank Atlas, 1977

Çocukların sayısı, buna karşılık, annenin zaman sınırlamasına ve keza hanehalkının bütçe sınırlamasına dahildir. Bunun için, çocukların maliyeti genellikle, vazgeçilmiş önemli kazançları dışlar ve kadının düşük zamansal değeri ve çocuğun yatırım değeri gözönüne alınırsa, nisbî olarak düşüktür. Dahası, hanehalkı modelinin, çocuk için hanehalkının bileşik talebine ilişkin genel varsayımlarının tersine, erkekler kadınlara kıyasla daha çok sayıda çocuk talep etmektedirler. Çünkü, çocukların sayısının babanın aylık zamanını azaltmayacağı umulmaktadır. Müslüman kadınların hanehalkı içinde pazarlık güçleri genellikle sınırlıdır. Bu, asırlar boyunca ve özellikle kocanın, onun onayı ve ön bilgisi olmadan karısını boşayabilmesi yetkisine ilişkin İslâm kanunlarının bir sonucudur. Bu şartlar altında, hanehalkı fayda maksimizasyonu, genellikle, kocanın istediği çocuk sayısı yönünde saptırılmış olur. Bununla beraber, şunu belirtmek gerekir ki, erkek çocuklara sahip olmak kadınlar için iktisadî güvenliği sağlamanın en etkili aracı olması nedeniyle, yüksek doğum oranları kadınlar yönünden de ussal bir kararı yansıtır.

Doğumlarda Azalma Beklentileri :

Müslüman ülkeler iktisadî kalkınmayı denerlerken, doğum oranlarında küçük çapta azalma olacağı beklenmektedir. Bununla beraber, mevcut dinsel ve kültürel faktörler bu ülkelerde yaygın iken, bunların doğurganlık oranlarındaki azalışın diğer az gelişmiş ülkelerinkinin gerisinde olması beklenir. İktisadî kalkınmanın azalan doğum oranları üzerindeki etkisi bilinmektedir. Örneğin, iktisadî kalkınma genellikle okuma-yazmanın artması ile birlikte ortaya çıkar, ki bu da aile planlaması bilgisinin yayılmasını kolaylaştırır. Bununla beraber, iyileşen sağlık şartları ile, hanehalklarının giderek deney kazanmaları ve çocuk ölüm oranlarının daha düşük olması beklenmektedir. İlaveten, kentleşme ve tarımın rolünün azalması, zorunlu eğitim ve çocuk-çalıştırmayı önleyen kanunlar yoluyla, çocukların hanehalkı gelirin katkısı

düşecek ve çocukların maliyetleri yükselecektir. Son olarak, coğrafi hareketlilik ve bunun sonucu çekirdek aile eğilimi gibi diğer değişiklikler nedeniyle çocukların ebeveynlerine ileri yaşlarda sağlayacağı muhtemel kazançların azalması beklenmektedir. Müslüman ülkeler durumunda, eğer cinsiyet esasına dayalı iş bölümü devam ederse, gelirlerin genel düzeyindeki bir artışın-diğer ülkelerde çocukların maliyetinin belirlenmesinde önemli bir faktördür- doğumların azalmasında önemli bir rolü olacağı beklenmemektedir. Eğer kadınlar için işgücü piyasasındaki aksaklıklar devam ederse, gelir ve verimliliğin genel düzeyindeki bir artışın, kadınların gelirlerinde, iş imkânlarında ve bu nedenle de onların zamanlarının değerinde otomatik bir artışa yol açacağı beklenmez. Erkeklerin istihdam imkânlarında ve gelirlerindeki bir yükselmenin, arzulan çocuk sayısında da bir azalma yapacağı beklenmez. Gerçekte, bu gibi durumlarda, özellikle iktisadî kalkınmanın ilk aşamalarında, erkeklerin gelirlerindeki bir artış, iktisadî kalkınmayla ilişkin diğer değişmelerin etkisini gideren doğumları fiilen teşvik edebilir.

Bu ülkelerde etkin bir nüfus politikası, okur yazarlığı ve gelişmiş aile plânlamasını şüphesiz önemli kılacaktır. Bununla beraber, eğer aile plânlaması uygulanmasının gerçekleştirilmesi gerekiyorsa, çocukların nisbî maliyetlerini arttırmak için bu tür politikalar diğer araçlarla birlikte ele alınmalıdır. Müslüman ülkelerde, küçük ailelere vergi kredileri ve transfer ödemelerinin (Güney Kore'de başarılı olduğu kanıtlanmıştır) hem mümkün hem de etkili olacağı beklenir. Bununla beraber, bilindiği gibi eğer iyi düzenlenmemişse, bu politikalar düşük ailelerden yüksek gelirli gruba gelir transfer etmek istidadını taşıyabilir. Ebeveynlerin zamanlarının fırsat maliyeti açısından, nüfus politikası alternatifleri kültürel engeller tarafından önlenmektedir. Örneğin, kadınların iş bulma şanslarının bir derece düzeltilmesi, (eğer başarılı bir uygulama doğumları önemli şekilde azaltabilirse de) ciddi direnmelerle karşılaşacaktır. Muhtemel direnmeye ilişkin dramatik bir örnek, İran'ın yakın zamanda kadının sosyal ve iktisadî faaliyetlerdeki rolünü, kadınlar için iş imkânlarının arttığı bir dönemden sonra, önemli şekilde azaltıcı katı İslâmî değerlere yönelmesidir. Aynı tarzda, babanın evdeki rolünün daha verimli yönde değişmesini öne sürecek olan herhangi bir nüfus politikası zamanımızdaki İslâm ülkelerinde pek başarılı olacağı benzer. Özet olarak, mevcut cinsel rol varsayımlarını bozan herhangi bir politikanın başarısı ve uygulanabilirliği büyük çapta, politikaların uygulanma tarzına olduğu kadar, yönetimin halk tarafından sevilmesine ve itibarına dayanır. Cevaplanması gereken ilginç bir soru, bu tür politikaların yönetimin istikrarı üzerindeki ters etkisinin boyutlarıdır.

DİPNOTLARI

- (1) Aynı yaş grupları için 1975 iktisadi faaliyet verilerinin bütün ülkeler için mevcut olması bir şans idi. Yıllar 1970'lerin ortası ve bazı durumlarda 1960'larm sonu civarında değişiyorsa da, doğurganlık istatistikleri yaş grupları itibariyle tutarlı idi. Az gelişmiş ülkelerin hem doğurganlık, hem iktisadi faaliyet oranı verilerinin kalitesi ve özellikle kıyaslanabilirliğine ilişkin sorunlar çok iyi bilinmektedir. Bu nedenle, istatistikler ve rakamlar bu genel anlayışın ışığı altında gözönüne alınmalıdır. Yazar keza, burada sunulan istatistikî ilişkilerin, benzerlikleri gösterdiğini ve fakat özellikle nedensellik bağını kurmadığını farketmektedir.
- (2) Toplam Doğurganlık Oranı; eğer bütün kadınlar çocuk doğurma yıllarının sonuna kadar yaşasaydı ve yaş-esasına dayalı doğurganlık oranlarına göre çocuk doğursaydı, her bir kadının doğurabileceği ortalama çocuk sayısını gösterir (daha fazla detay için kaynak incelenebilir).

TABLO: 1

Kıtalara Göre Müslüman ve Müslüman-Olmayan Az Gelişmiş Ülkeler İçin
Kadınların Yaşına Göre Doğurganlık (1975 veya en yakın yıl)

Yaşlar	AFRİKA		AMERİKA		Müslüman Ülkeler (1. ve 3. sütun- lar ortalaması)	Diğer az gelişmiş ülkeler (2,4 ve 5, sütunlar ortalaması)	
	Müslüman	Müslüman Olmayan	Müslüman Olmayan	(Orta ve Güney)			
15-29	89.1	49.6	59.0	52.2	91.8	74.0	82.2
20-24	147.5	214.5	278.0	197.0	225.1	213.0	212.2
25-29	305.0	267.7	311.4	233.2	231.4	308.2	244.1
30-34	276.4	227.0	247.1	161.6	162.0	261.2	190.5
35-39	212.8	186.5	177.2	93.6	130.3	195.0	136.8
40-44	118.5	94.0	75.2	39.7	57.9	94.3	63.8
45-49	43.0	42.4	21.6	10.8	18.2	32.6	23.8

EK A — TABLO : 2
Kıtalara Göre Müslüman ve Müslüman Olmayan Az Gelişmiş Ülkelerde
kadının İktisadî Faaliyeti (1975)

İktisaden Faal Kadınların Yüzdesi (ağırsız ortalama)

Yaşlar	AFRİKA		ASYA		AMERİKA		Diğer az gelişmiş ülkeler
	Müslüman	Müslüman Olmayan	Müslüman	Müslüman Olmayan	(Orta ve Güney)	Müslüman ülkeler	
-15	1.2	4.3	2.6	4.4	12.8	2.6	3.9
15-19	9.2	40.8	19.7	42.3	23.5	19.4	39.2
20-24	9.4	48.0	22.1	54.1	32.2	18.2	50.5
25-44	7.3	55.4	24.0	55.8	24.8	23.7	51.0
45-54	3.3	82.5	24.7	52.8	21.3	24.5	48.8
55-64	6.4	55.8	20.5	38.1	15.0	20.4	35.7
65	3.0	33.8	12.4	18.0	7.0	12.4	17.1

EK B --- TABLO : 1

Seçilmiş Ülkeler İçin Kadınların Yaşlarına Göre Doğurganlık

Yaş grubuna göre 1000 kadın başına doğumlar

Ülkeler	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49
Şekil 5 Verileri:							
Afganistan (1972-73)	186	304	339	292	292	118	58
Hindistan (1971-72)	89	280	281	215	141	74	29
Pakistan (1974-75)	112	287	339	285	220	100	9
Tanzanya (1972-73)	137	283	256	195	145	74	37
Şekil 6 Verileri:							
Ürdün (1974)	93	249	324	288	261	95	28
Kore (1978)	10	147	275	142	49	18	1
Fas (1973)	74	327	378	322	234	116	30
Tayland (1974-75)	84	247	254	204	134	76	14
Şekil 7 Verileri:							
Cezayir (1969-71)	102	296	326	301	240	135	34
Şili (1975)	74	173	149	103	67	29	5
Kosta Rika (1975)	107	210	173	122	87	40	8
Tunus (1975)	67	238	307	285	188	97	27
Şekil 8 Verileri:							
Hong Kong (1975)	18	122	207	123	60	19	2
İran (1973-76)	133	309	300	239	165	79	28
İrak (1965)	129	301	402	316	201	72	14
Panama (1975)	120	238	220	154	98	33	7

EK B — TABLO : 2

Seçilmiş Ülkeler İçin Yaş İtirabıyla Kadınların İktisadi Faaliyeti (1975)

Ülkeler	İktisaden Aktif Kadınların Yüzdesi						
	-15	15-19	20-24	25-44	45-54	55-64	65+
Şekil 5 Verileri:							
Afganistan	3.4	18.8	20.6	21.5	22.0	16.7	11.8
Hindistan	6.0	32.1	40.9	48.1	45.0	33.5	13.8
Pakistan	1.1	7.4	9.9	11.4	11.3	8.4	4.3
Tanzanya	6.4	44.5	49.5	52.2	57.2	55.5	32.2
Şekil 6 Verileri:							
Ürdün	0.4	4.8	8.8	5.5	4.8	2.6	1.1
Kore	1.0	38.0	44.2	38.8	47.1	32.6	8.1
Fas	1.9	16.3	13.9	11.6	17.0	10.8	5.6
Tayland	7.6	73.4	76.9	77.8	73.4	56.0	19.7
Şekil 7 Verileri:							
Cezayir	0.6	8.3	9.4	8.1	8.7	6.4	3.0
Şili	0.4	16.5	35.1	27.3	20.8	12.8	5.0
Kosta Rika	0.9	20.8	30.5	23.7	15.4	9.5	3.6
Tunus	0.8	9.7	10.2	5.2	4.9	3.7	1.8
Şekil 8 Verileri:							
Hong Kong	3.3	52.7	68.9	40.6	40.5	34.6	12.0
İran	1.6	15.9	15.2	13.4	12.0	8.3	4.2
İrak	0.4	3.1	5.0	3.6	4.4	3.4	1.6
Panama	4.1	28.2	43.0	34.0	27.5	15.1	12.4

KAYNAKLAR

- ANKER, R.: «Fertility differentials in developing countries» *The Review of Economics and Statistics* February 1978, s. 58-71.
- BUREAU OF THE CENSUS: *A Compilation of Age-Specific Fertility for Developing Countries*. Washington, D.C., 1979.
- RECKER, G.S. ve H.G. LEWIS: «On the interaction between quantity and quality of children» *Journal of Political Economy* 82 (2) Pt. 2 : s. 279 - s. 288, 1973.
- CAIN, G.G. ve M.D. DOOLEY: «Estimation of a model of labor supply, fertility, and wages of married women» *Journal of Political Economy* 84 (4) Pt. 2, 1976.
- DE TRAY, D.N.: «Child quality and the demand for children» *Journal of Political Economy* 81 (2) Suppl. (March/April 1973) : s. 75-95.
- GREGORY, P.R., J.M. CAMPBELL ve B. CHENG: «A cost-intensive simultaneous equations model of birth rates» *Econometrica* 40 (4) : 681-87, 1972.
- GRONAU, R.: «Leisure, home production, and work-the theory of the allocation of time revisited» *Journal of Political Economy*'85 (b) ; 1099-1125, 1977.
- HASHIMOTO, M.: «Economics of postwar fertility in Japan: differentials and trends» *Journal of Political Economy* 82 (2), part 2, s. 70-194, 1974.
- INTERNATIONAL LABOR OFFICE: *Yearbook of Labor Statistics*, 1978.
- MINCER, J ve S. POLACHEK: *Family Investments in Human Capital: Earnings of Women*. *Economics of the Family: Marriage, Children, and Human Capital* (edited by T.W. Schultz) içinde. Chicago: Üniv. Chicago Press, 1974.
- NERLOVE, M.: «Household and economy: toward a new theory of population and economic growth» *Journal of Political Economy* 82 (2) Pt. 2 : s. 111, s. 131, 1974.
- SCHULTZ, T.P.: «The high value of human time: population equilibrium» *Journal of Political Economy* 82 (2) Pt. 2 : s. 2, s. 10, 1974.
- WAITE, L.J. ve R.M. STOLZENBERG: «Intended childbearing and labor force participation of young women: insights from nonrecursive models» *American Sociological Review* 41 : 235-252, 1976.
- WELLER, R.H.: «A cross-sectional examination of the relationship between wife's current employment status and cumulative family size». *Amerikan Sosyoloji Derneği (Amerikan Sociological Assouation) nin yıllık toplantısına sunulan tebliğ*, 1974.
- WILLIS, R.J.: «A new approach to the economic theory of fertility behavior» *Journal of Political Economy*, 81, Pt. 2, S. 64, 1973.
- WORLD BANK ATLAS, 1977.